

Hanasaari, 4. tammikuuta 2021

Hanaholmen-aloite – uusi ohjelma edistää Ruotsin ja Suomen välistä yhteistyötä siviilikriisivalmiudessa ja -hallinnassa

Ruotsi ja Suomi ovat viime vuosina menestyksekkäästi rakentaneet konkreettista puolustusyhteistyötä vastaukseksi yhdessä tunnistettuihin turvallisuusintresseihin. Yhteistyötä on kehitetty asteittain osapuolten perehtyessä syvällisemmin toistensa puolustusrakenteisiin.

Kaikkien siviilialojen sisällyttämistä puolustusyhteistyön kehittämiseen pidetään itsestäänselvyytenä ja keskinäisen puolustus- ja kriisivalmiusyhteistyön luonnollisena seuraavana askeleena.

Ruotsalais-suomalainen yhteistyö- ja kulttuurikeskus Hanasaari vastaa vuodesta 2021 lähtien uudesta monialaisesta kriisivalmiusohjelmasta yhteistyössä Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulun (Försvarshögskolan) ja Suomen Turvallisuuskomitean kanssa. Tavoitteena on vahvistaa siviilipuolen kriisinhallintakykyä molemmissa maissa. Molempien maiden hallitusten ja viranomaisien sekä muiden yhteiskunnallisten toimijoiden edustajien kanssa kesällä ja syksyllä 2020 käyty vuoropuhelu vahvistaa aloitteen tarpeellisuuden.

Uutta kriisivalmiusohjelmaa, johon sisältyy sekä korkean tason foorumi että koulutusosuus, aletaan laatia välittömästi. Ensimmäiset kahdenväliset ja monialaiset tapaamiset järjestetään syksyllä 2021.

Miksi uusi kriisivalmiusaloite tarvitaan?

Uuden kriisivalmiusohjelman tarkoituksena on ennen kaikkea vahvistaa monialaista keskinäistä yhteistyötä siviilikriisivalmiuden kehittämässä. Suomen ja Ruotsin välistä sotilaallista puolustusyhteistyötä on kehitetty ja syvennetty viime vuosina, ja myös siviilikriisivalmiuden alalla on käynnistetty useita hankkeita. Nyt kahdenvälisen siviilikriisivalmiuden kehittämässä siirrytään seuraavaan vaiheeseen ottamalla mukaan ohjelmaan kaikki tärkeät yhteiskuntasektorit. Uuden aloitteen on tarkoitus täydentää nykyistä viranomaisyhteistyötä, ei korvata sitä.

Mitä tahoja on ohjelman taustalla ja tukena?

Alullepanijoita ovat Suomalais-ruotsalainen kulttuurirahasto ja sen kahdenvälinen yhteistyökeskus Hanasaari. Ohjelmaa on sittemmin kehitetty yhteistyössä Försvarshögskolanin ja Turvallisuuskomitean kanssa, ja sitoutettu ydintoimijoita yhdessä entisten diplomaattien Anders Ljunggrenin ja Peter Stenlundin kanssa. Aloite sai kuulemiskierroksella vahvaa tukea Ruotsin ja Suomen hallituksilta, keskeisiltä viranomaisilta ja organisaatioilta sekä elinkeinoelämältä. Ohjelma pohjautuu Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden pääministerien suosituksiin siviilipuolen valmius- ja kriisinhallintayhteistyön kehittämistä vastaamaan ajan haasteita. Suomen puheenjohtajakaudella Pohjoismaiden ministerineuvostossa vuonna 2021 painopisteenä on erityisesti huoltovarmuus. Pohjoismaisen tason yhteistyö ei kuitenkaan voi vastata kaikkiin konkreettisiin haasteisiin, joita naapurimaiden välillä esiintyy. Laajennettu kahdenvälinen yhteistyö voi olla myös lähtölaukaus laajemmalle pohjoismaiselle yhteistyölle.

Miten tämä aloite eroaa muista vastaavista kriisivalmiusohjelmista Pohjoismaissa?

Ohjelma rakentaa jatkoa eri aloilla jo käynnissä olevalle yhteistyölle, kuten pelastustoimen Haga-yhteistyölle ja terveydenhuollon pohjoismaisen valmiusryhmän Svalbard-yhteistyölle. Uutta Hanaholmen-aloitteessa on sen laajuus ja se, että se käsittää yhteiskunnan kaikki osat, myös siviiliyhteiskunnan ja elinkeinoelämän, sillä yksityisen sektorin toiminnalla ja elinkeinoelämän panostuksilla on merkittävä vaikutus yleiseen turvallisuuteen. Vapaaehtoistyö vakiintuneiden kansalaisjärjestöjen ja ad hoc ryhmittymien kautta on usein ratkaisevan tärkeää väestöä koskettavien hätätilanteiden yhteydessä. Vapaaehtoisten panos voi myös olla rajat ylittävää.

Mitä siviilikriisinhallinnalla, siviilivalmiudella sekä huoltovarmuudella tarkoitetaan?

Siviilikriisinhallinta ja huoltovarmuus käsittävät useita alueita esimerkiksi maastopalojen ja tulvien kaltaisista ilmastokriiseistä aina kyberuhkiin ja globaaleihin pandemioihin, kuten tämänhetkiseen koronakriisiin. Jotta kriisejä voitaisiin hallita parhaalla mahdollisella tavalla, tarvitaan muun muassa toimiva kontaktiverkko eri yhteiskuntasektorien välillä, selkeää ja avointa viestintää, selvä vastuunjako sekä tarkoituksenmukaiset huoltovarmuusvarastot ja ensiluokkainen logistiikka, joka mahdollistaa esimerkiksi lääkkeiden ja muiden hyödykkeiden joustavat toimitukset. Suunnitelmat on laadittava tarkasti etukäteen, sillä kriisitilanteessa on harvoin aikaa tai mahdollisuuksia luoda uusia toimivia yhteistyön muotoja.

Millä tavalla EU on kokonaisuudessa mukana?

Siviilipuolen valmius- ja kriisinhallintayhteistyön kehitys EU-tasolla on erityisen merkittävää sekä Ruotsille että Suomelle. Kahdenvälinen yhteistyö voi saada tukea sekä resurseista että EU:n poliittisesta vaikuttamisesta. Jotta esimerkiksi materiaalien käsittelyyn, kuljetukseen ja logistiikkaan liittyviä mahdollisia heikkoja lenkkejä voitaisiin vähentää, tarvitaan toimenpiteitä useilla tasoilla: kansallisesti, kahdenvälisesti, Pohjoismaiden kesken ja EU:n tasolla. Ruotsi ja Suomi voivat yhteisvoimin vaikuttaa siihen, että vapaa kauppa ja EU:n sisämarkkinat toimivat myös kriisiaikoina.

Miksi Suomi ja Ruotsi eivätkä kaikki Pohjoismaat?

Ruotsin ja Suomen keskinäisen yhteistyön laajentaminen siviilikriisien hallintaan on luonteva askel, koska maiden välinen sotilaallinen turvallisuusyhteistyö on jo vakiintunutta. Vaikka Pohjoismaat vaikuttavatkin monessa suhteessa samanlaisilta, niiden julkisen ja yksityisen sektorin rakenteissa on eroja. Siksi hanketyö on käynnistetty ensimmäisessä vaiheessa Ruotsin ja Suomen välillä kaikkien viiden Pohjoismaan sijaan. Tämä myös nopeuttaa työskentelyprosessia. Muutkin Pohjoismaat ovat tervetulleita mukaan ohjelmaan, mutta tämä on tarkoitus toteuttaa vaiheittain.

Miksi yhteistyökumppanina on Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulu (Försvarshögskolan)?

Försvarshögskolan on Ruotsin johtava toimija puolustusta, kriisinhallintaa ja turvallisuutta koskevassa koulutuksessa ja tutkimuksessa. Korkeakoulu tekee tiivistä koulutus- ja tutkimusyhteistyötä kaikkien viranomaisten, organisaatioiden ja elinkeinoelämän kanssa. Försvarshögskolanilla on myös pitkät perinteet niin kutsutussa korkean tason koulutuksessa. Esimerkkejä tästä ovat vuotuiset Solbackakurs-koulutukset ja strateginen johtajakoulutus. Korkeakoulussa sovelletaan lisäksi pitkälle kehitettyä skenaariopohjaista pedagogiikkaa, joka on välttämätöntä edistyneellä koulutustasolla.

Försvarshögskolanin korkean tason maanpuolustuskoulutukset:

www.fhs.se/utbildning/det-har-kan-du-studera/sok-utbildning.html?standardSort=Anm%C3%A4lan

Mitä uusi ohjelma sisältää?

Ohjelma tukee yleisen turvallisuuden kehittämistä molemmissa maissa kahdenvälisen yhteistyön kautta. Tavoitteena on strateginen ja pitkäjänteinen ohjelma.

Kriisivalmiusohjelmalla tulee olemaan kaksi peruspilaria, jotka ovat vuotuinen korkean tason foorumi ja vuotuinen koulutus. Ohjelma on suunnattu strategiseen päätöksentekoon ja siviilikriisinhallintaan osallistuville eri sektorien avainhenkilöille. Synergiat puolustusyhteistyön kanssa on tarkoitus varmistaa.

Korkean tason foorumiin kokoontuu keskeisiä päättäjiä kriisinhallinnan ja valmiustyön alalta. Foorumi suunnataan kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason päättäjille sekä muille valmiuden kannalta tärkeille toimijoille, kuten elinkeinoelämän, kansalaisyhteiskunnan, tiedotusvälineiden ja akateemisen maailman (tutkijoiden) edustajille. Pääpuhujina toimisivat ministerit kummastakin maasta. Foorumissa ovat mukana myös koulutuskokonaisuuden osallistajat. Ensimmäinen korkean tason foorumi järjestetään loppusyksystä 2021. Korkean tason foorumissa tarkoituksena on käsitellä koulutusohjelman aikana tehtyjä havaintoja ja laadittuja suosituksia.

Koulutus on kahdesta (kolmipäiväisestä) moduulista koostuva edistyneen tason kurssi. Toinen moduuli toteutetaan Suomessa ja toinen Ruotsissa. Kurssien osallistujamääräksi on ehdotettu 20–30 eritaustaista henkilöä, sama määrä kummastakin maasta. Rekrytointi toteutetaan vuoden 2021 alkupuoliskolla, ja ensimmäinen koulutus järjestetään saman vuoden syksyllä. Koulutuksessa on johtamisen kehittämisen lisäksi tarkoitus tunnistaa sektorien ja maiden rajat ylittäviä yhteistyötarpeita tulevista kriiseistä selviämiseksi. Koulutus järjestetään englannin kielellä, jotta mukaan saadaan osallistujia laaja-alaisesti kummankin maan keskeisiltä sektoreilta. Sitä on myös tarkoitus arvioida jatkuvasti.

Onko kriisivalmiusohjelmalla virallista nimeä?

Ohjelmaa kutsutaan Hanaholmen-aloitteeksi (ruotsiksi/englanniksi: Hanaholmen-initiativet/The Hanaholmen Initiative). Näin se kytkeytyy alullepanijoihin ja paikkaan, jossa koulutus ja korkean tason foorumi pääasiassa toteutetaan.